

**ARCHAIC WORDS IN THE MUSTAFA KUTLU'S
NARRATIVE "BEYHUDE ÖMRÜM"**

Mustafa Kutlu'nun Beyhude Ömrüm Adlı Hikâyesinde Arkaik

Kelimeler

Şerif TİRYAKI¹

Abstract

Language is a mechanism which constantly changes and develops. This change and development effects not only the grammatical elements but also the words within language. While some words are conserved as they are some others fall out of use. The words and forms which have been used in historical period of language but have fallen out of use today are named as the French originated term "arkaik" within related sources and the dictionaries. Arkaik words have a significant position in that they both bear the traces of the thistory and the origin of the language they belong and reflect the cultural wealth of the society. Turkish language has a large vocabulary in terms of archaic words used in literary works. One of the writers using this vocabulary most effectively is Mustafa Kutlu who has a unique place in the recent Turkish narration. Among the factors that make him different and special is wide coverage of folk literature and folklore elements in his works. This is the reason why a considerable number of archaic words used in other Turkish dialects or Anatolian dialects but not used in written language of Turkey's Turkish are encountered while reading his works. His literary work, Beyhude Ömrüm, is interesting in this respect. In this study, the words which may be considered as archaic in Beyhude Ömrüm are identified and lined up alphabetically. With the help of the dictionaries and other sources the meanings and historical process of these words are emphasized, and knowledge about their use in Anatolian dialect have been given.

Key Words: *Archaic word, Mustafa Kutlu, Beyhude Ömrüm, Anatolian dialects.*

Özet

Dil, sürekli gelişen ve değişen bir mekanizmadır. Bu değişim ve gelişim dilin bünyesindeki bazı gramatikal unsurları etkilediği gibi kelimeleri de etkiler. Kimi kelimeler konuşma ve yazı dilinde aynen korunurken kimileri de kullanımdan düşer. Bir dilin tarihi devirlerinde var olup bugün yazı dilinde kullanımdan düşmüş kelime veya şekiller ilgili kaynaklarda veya sözlüklerde Fransızca kökenli olan "arkaik" terimiyle karşılanmaktadır. Arkaik kelimeler ait olduğu dilin tarihi ve kökeniyle ilgili izler taşıdıkları gibi toplumun kültürel zenginliklerini de yansıtmaları bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Türk dili edebi eserlerde kullanılan arkaik kelimeler bakımından geniş bir söz dağarcığına sahiptir. Bu söz dağarcığını en etkin bir şekilde kullanan yazarlardan biri de son dönem Türk hikâyeciliğinde kendine özgü bir yere sahip olan Mustafa Kutlu'dur. Kutlu'yu farklı ve özel kılan etkenlerin başında Kutlu'nun eserlerinde halk edebiyatı ve halkbilim unsurlarını incelikte kullanması gelir. Onun eserlerini okurken bugün Standart Türkiye Türkçesinde kullanılmamakla birlikte diğer Türk lehçelerinde ya da Anadolu ağızlarında varlığını sürdüren hatırı sayılır sayıda arkaik (eskicil) kelimeye karşılaşmamızın nedeni de budur. Çalışmamıza konu olan Beyhude Ömrüm adlı hikâyesi de bu yönüyle dikkat çekicidir. Bu yazıda Mustafa Kutlu'nun Beyhude Ömrüm adlı hikâyesinde yer alan arkaik olarak kabul edilebilecek kelimeler tespit edilmiş, tespit edilen kelimeler alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Daha sonra sözlüklerin ve diğer kaynakların yardımıyla kelimelerin anlamları ve tarihsel süreçteki gelişimleri üzerinde durulmuş, Anadolu ağızlarındaki kullanımlarıyla ilgili bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Arkaik kelime, Mustafa Kutlu, Beyhude Ömrüm, Anadolu ağızları.*

¹ Okt., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, e-posta: serif.tiryaki@gop.edu.tr

Giriş

Canlı bir varlık olan dilin kendine ait gelişme safhaları vardır. Dilin gelişimini sağlarken bazı değişikliklere uğraması doğaldır. Bu değişiklikler yaşanırken dilin bünyesindeki bazı unsurlar da korunur. Dincilerin “Arkaizm”, “eskicil öge”, “eskilik”, “eski biçim”, “eski biçim” gibi adlar verdiği bu unsurlarla ilgili çeşitli tanımlamalar şu şekildedir: “Eskiden kalma; yazı ve konuşma dilinde artık kullanılıştan düşmüş olan, dilin daha eski ve tarihi devirlerine ait kelime, deyim ve şekiller.” Alm. *Erbword*; Fr. *Mot archaïque*; İng. *archaic word*; Osm. *miras kelime, ta'bir-i metruk, tabir-i mehcür*. (Korkmaz, 2007: 85) “Kullanımdan düşmüş sözlüksel birim, sözdizimsel olgu” (Vardar, 1978: 76). “Kullanıldığı çağdan daha eski bir çağa ait bir biçimin, bir yapının özelliği” (TS, 2011: 153). Her dilde bazı sessel, biçimsel ve anlamsal etkenler kelimelerin kullanımdan düşmesine sebep olabilir. Bu kelimelerden bazıları o dilin bazı lehçelerinde ve ağızlarında varlıklarını sürdürmeye devam eder bazıları da tamamen unutulup yerlerini o dildeki başka bir kelimeye veya başka dillerden alınan kelimeye bırakır. Bugün söz konusu kelimelerin günlük konuşma dilinin kullanım alanından çıksa da toplum hafızasına mâl olmuş edebî ürünler içerisinde kendilerine yer bulduğunu görüyoruz. Bunun nedeni birçok sosyal ve kültürel özellikleri bulunan bu ürünlerin oluştukları zamana ait bazı kelimeleri koruyarak geleceğe aktarma gibi bir rol üstlenmeleridir. (Türk, 2009: 83).

Bugün bu kelimelere can vermeye çalışan yazarlardan biri de Çağdaş Türk edebiyatı hikâyecilerinden Mustafa Kutlu'dur. Kutlu eserlerinde halk hikâyelerine ait unsurlara ve folklorik öğelere geniş yer verir. Sözlü ifadeler; atasözleri, deyimler, yöresel ifadeler ve türkülerin onun için vazgeçilmez unsurlardır. Kutlu bir yüksek lisans çalışması için verdiği mülakatta hikâyelerinde kullandığı dil ile ilgili olarak “*Bizim hareket noktamız esasen halkın kullandığı ve işlediği dildir. Şahsen ben halk edebiyatı ile birlikte halkın içinde olmayı da bir hikâyeci, bir romacı, bir edebiyatçı için gerekli görenlerdenim.*” cümlelerini sarf ederek halkın, halk kültürünün ve dilinin kendisi için önemini vurgulamıştır (Tane, 1993: 129). Beyhude Ömrüm hikâyesinde de yazar yöresel, bölgesel ifadelerle sıkça müracaat etmiş; bu da köy eksenli sıcak bir Anadolu hikâyesinin oluşmasına ve hikâyenin keyifle okunmasına katkı sağlamıştır (Turna, 2015: 209).

Bu çalışmamızda Mustafa Kutlu'nun *Beyhude Ömrüm* adlı hikâyesinde tespit ettiğimiz arkaik kelimeler üzerinde duracağız. Ancak hangi kelimenin ya da unsurun arkaik olarak kabul edileceği problemi konusunda çeşitli fikirler ortaya atılsa da (Bu konuda farklı yaklaşımlar için bk. Ölmez 2003: 135-138; Akar 2011: 305-309) biz çalışmamızda *Türkçe Sözlük*'te yer alan ya da *Türkçe Sözlük*'te yer alıp yanına *hık.* kaydı düşülen kelimeleri inceledik.

Bodik: Gülensoy'a göre kelimenin oluşumu *Botu* “deve yavrusu” + *k* “küçültme eki” şeklindedir (Gülensoy, 2007: 154). Clauson kelimeyi *botu* şeklinde almış ve “bir yaşın altındaki deve” olarak tanımlamış, Moğolcadaki biçiminin *botogan* olduğunu belirtmiştir (Clauson,1972: 299). *Botu* kelimesini Gabain de “deve yavrusu” anlamıyla vermiştir (Gabain, 1988: 269). Anadolu ağızlarında kelime şu şekillerde karşımıza çıkar: *boduk, bodu, bocuk, bödük* vb. (DS. II: 721).

Ulan aferin bodik Çerçi! (41)

Bögelek: Divanü Lügati't-Türk'te *Bög* şeklinde “Türkmen ve Türk dillerinde Bir çeşit örümcek” anlamıyla verilmiştir (DLT, III: 131). Gülensoy kelimeyi “bir tür yeşil sinek” <*OT. *Bög, böy, bi* “bir çeşit örümcek” (DLT) + (e)lek şeklinde ele almıştır (Gülensoy, 2007: 191). Kelime Yeni Tarama Sözlüğü'nde *bügelek* veya *büvelek* “sığır sineği, eğrice”

anlamıyla geçer (Dilçin, 2009: 54). Anadolu ağzlarında da *bigelek*, *bogelek*, *böğlek*, *büvenek*, *büyük* şekilleri “Sığırları rahatsız eden bir çeşit sinek, gübre sineği” anlamıyla kullanılır (DS. I: 759).

Bögelek tutmuş gibi, bir o yana, bir bu yana gidip geliyordu. (s. 83)

Cılga: Moğolcada *calga*, Buryatça *calga*, *ylga* (Develi, 2014: 186) biçimleriyle “ırmak, nehir” anlamıyla kullanılan kelime Anadolu’da çoğu yörede “patika, dağ yolu” anlamında kullanılır. Osman Nedim Tuna kelimenin Moğolcadaki ve Eski Türkçedeki karşılıklarını verip yeniden yapılandırma yoluyla (rekonstrüksiyon) *cılga* kelimesinin Moğolca kökenli olduğunu belirtmiştir.

YM. *cılga* "yarılğan, sel yatağı, iz, ince ve çukur yol" Kaim. *Dzilga*, OM : *cılga*
EU. *Yılka*. Bar. *ylga*. An. Ağ. *Yılga* Kzk. *cılga* (, Kırg. *cılga*), *cılka*

*A. *c- : M. c- : T. y- (M. *cılka* : T. *ylka*)

Ayrıca T. y> Kzk., Kırg.,... c- Buna göre Osm. *cılka* < M. (Tuna, 1972: 220).

Eserdeki “ince uzun, incecik” anlamıyla kullanımına ise Adana, Osmaniye yörelerinde rastlıyoruz (DS,II: 910). Yeni Tarama Sözlüğü’nde de kelimenin dağ yolu, patika anlamıyla *cılka*, *cılgi* biçiminde ele alındığı görülür (Dilçin, 2009: 58).

Küçük, duru, sevimli bir cılga su. (78)

Dulda: Bu kelimeyi Osman Nedim Tuna “siper, gölge, kuytu, barınacak yer” anlamıyla verip Osmanlıcada Moğolca kelimeler adlı çalışmasında Moğolca alıntı olarak incelemiştir. Tuna, Moğolca *dal* kelimesini ET.yaş- "gizlenmek, sinmek, saklanmak” ve onun türevleriyle ilişkilendirmiştir. ET. *yaşut* "gizli" (EUTS., 290), OT. *yaşut* (DLT, II, 228-4); *yaşru* "gizli, saklı" (DLT., III, 31-6).

*A. *d- : M. d- : T. y-

*A *-l- :M.-l- : T.-ş- (M. "dal : T. Yaş) (Tuna: 1972: 293)

Kelime Çağataycada *dalda* “başın arkası” anlamında kullanılmıştır (Gülensoy, 2007: 262). Anadolu Ağzlarında *kuytu yer* anlamına gelen *dalda*, *daldalıh*, *delde*, *dolda*, *dudalıh*, *dulga* şekilleri de yaygındır (DS. II: 1596).

Kafasını gizlendiği duldadan çıkararak kıza el sallamıştı. (s.82)

Eğleş- : Gülensoy kelimeyi beklemek birlikte beklemek anlamıyla incelemiştir. Kelimenin *eğle-* fiil köküne -ş- işteşlik ekinin getirilmesiyle oluştuğunu savunur (Gülensoy, 2007: 322). Kıpçak Türkçesi Sözlüğü’nde eğlemek fiili eğlendirmek, meşgul ettirmek anlamlarıyla verilmiştir (KTS, 2007: 70).

Camialtında bir süre eğleşir bakarım. (205)

Hov: Anadolu’da öfke, hınc, hırs, hayıf anlamlarıyla Rize, Erzincan, Tokat yörelerinde kullanılır (DS. III: 2421). Yeni Tarama Sözlüğü’nde *hovlamak* biçimiyle “bağırarak şiddetle saldırmak anlamında” görülür (Dilçin, 2009: 120).

Kadın bırakır onu kendi haline şişinip kabarsın da hovu insin diye. (142)

Körle-: Anadolu ağızlarında birçok yörede değişik anlamlarda kullanılan körlemek kelimesi eserde “su kaynağını kapatmak” anlamında kullanılmıştır. Kelime bu anlamıyla Artvin ve Elazığ yörelerinde karşımıza çıkar (DS, VIII: 2967).

*Suyu zaten **körleyip** kapatmazlar; çünkü kendilerine yarayışlı, bütün köye yarayışlı.*(89)

Tozak: Toz kelimesiyle Eski Türkçe +gak isimden isim yapım ekinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Eski Türkçede “çiçek tozu” anlamıyla *tozgak* biçiminde görülür (Gabain, 1988: 301). Clauson kelimenin Uygurcada “çiçek tozu” anlamıyla kullanıldığını belirtir (Clauson, 1972: 573). Anadolu ağızlarında Çanakkale, İstanbul ve Konya bölgelerinde “kavak, meşe vb. ağaçlardan uçan pamukçuklar” anlamıyla görülür (DS, V: 3978).

*Bu civarda **tozak** karı derler, karn makbul olanı budur.* (88)

Yazı: Eski Türkçeden bu yana biçimini ve anlamını korumuştur. “Ova, düzlük” (Gabain, 1988: 310), Divanü Lügati't-Türk'te “kır, ova, açık yer, boşluk” anlamıyla geçmektedir (DLT, I: 91). Kelimeyi Caferoğlu ova, düz yer (Caferoğlu, 2011: 291) Clauson ise geniş ova anlamıyla ele almıştır (Clauson, 1972: 984). Kelime Eski Anadolu Türkçesinde arkaik olarak kullanıldıktan sonra, Osmanlı Türkçesinde de yine çok yaygın olmamakla beraber kullanıma devam etmiştir (Küçük, 2014: 14). Anadolu ağızlarında *yaazi, yazılık, yazu* şekilleri de mevcuttur (DS, IV: 3049).

*Bizi bu **yazıda** tutmaya görsünler, keklik gibi avlarlar.* (89)

Kağsa-: Eski Türkçe *kogşa* “zayıflamak, gevşemek” (Gabain, 1988: 282) anlamıyla verilen kelime Divanü Lügati't-Türk'te *kogşa-* (krş. *Rad., Çağ. Kavşa-*) biçimiyle “katı şey, gevşek olmak” şeklinde incelenmiştir (DLT, III: 287). Clauson “güçsüzleşmek” (Clauson, 1972: 613) Caferoğlu ise *kogşamak* “gevşemek, zayıflamak” anlamıyla vermiştir (Caferoğlu, 2011:180). Yine Derleme Sözlüğü'nde göze çarpan *çahşamak* kelimesi de “gevşemek, kağsamak” anlamıyla verilmiştir. Buradaki *k>ç* değişimi dikkat çekicidir. Bugün Anadolu'da Rumeli ağızlarında bu türden değişimi görmekteyiz. *Kendi / çendi, kimse/çimse* (İgçi, 2013: 36). Kelimenin Eski Türkçedeki biçimi *kogşa-* bugün İç Gaziantep yöresinde yaşamaktadır (DS. IV: 2597).

*Bu İstanbul hevesi gençler için başlangıçta bir büyük macera adeta kendini ispat vesilesiydi. Sonra sonra bir başka hayatın, köylerde **kağsayıp** gevşeyerek iyicene fukaralığa bürünen köhne yapıdan uzaklaşma; yeni ve zengin bir geleceğin kapısını aralama sevdasına dönüştü.* (96)

Kürü-: Divanü Lügati't-Türk'te *kürümek* biçimiyle “eşinmek, yeri eşmek” anlamıyla geçer. (DLT, III: 256) Kıpçak Türkçesi Sözlüğü'nde (KTS, 2007: 169) “hayvanların pisliğini kürekle toplamak” anlamıyla kullanılan kelime Clauson'da “kürekle atmak” anlamını taşır (Clauson, 1972: 737). Yeni Tarama Sözlüğü'nde “kürekle bir şeyi atmak” anlamı mevcuttur (Dilçin, 2009: 163). Anadolu ağızlarında *kürelemek, kürümeyh, kürüşmek, kütümek* biçimleri görülür. (DS, IV: 3049)

*Delî dervîş bacaları **kürüyordur.***(195)

Kelep: Divanü Lügati't-Türk'te kelimenin eserdeki anlamıyla yer almadığını görüyoruz. “Türk yaylalarında biten bir ot; davarı çabuk semirtir.” (DLT, III: 287). Yeni Tarama Sözlüğü'nde “bükülmüş iplik kangalı, çile” anlamıyla verilen kelime (Dilçin, 2009: 144)

Anadolu ağızlarında Isparta, Muğla ve Kütahya yörelerinde de aynı anlamda kullanılır (DS. IV: 2729).

Kelep kelep *iplikler, ipler, makaralar... (105)*

Kotar-: Divanü Lügati't-Türk'te *kot-* “ bırakmak” fiili mevcuttur (DLT, II: 295). Gülensoy kelime “1. Pişen yemeği başka kaba boşaltmak, 2 . (mec.) bir işi tamamlamak” < O.T. *kot-* “bırakmak”+ -ar- şeklinde inceler (Gülensoy, 2007: 546). Kıpçak Türkçesinde “tenceden tabağa yemek koymak, boşaltmak” anlamıyla görülür. Kelimenin *hotarmak* biçimi de mevcuttur (KTS, 2007: 155). Anadolu ağızlarında çeşitli biçimleri görülür. *kotar, katar, kortar, kurtar* gibi (DS. IV: 2937).

Öğleye şöyle bir mercimekli pilav kotar. (22)

Kesek: Divanü Lügati't-Türk'te kesik, parça anlamıyla verilmiştir (DLT, I: 14). Kıpçak Türkçesinde ise ekmek dilimi ve kesik, parça anlamındadır (KTS. 2007: 140). Yeni Tarama Sözlüğü'nde bu kelime kesek şeklinde geçer (Dilçin, 2009: 147).

Etrafa küçük kesekler sıcıyor, yarpuz ve nane karışımı bir koku sabah yeliyle kucaklaşıyordu.(33)

Kıçın: *Kıç* “arka” kelimesiyle +ın ekinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Gülensoy, 2007: 505). Anadolu ağızlarında *kıçın kıçını kıçınla-*, *kıçın üstü* vb. şekillerde vardır (DS. VIII: 2785). Eserde ikilemenin içinde geçer. *Kıçın kıçın* “geri geri”

Kıçın kıçın *sofraya yanaşıyorum.(144)*

Sekili: Kıpçak Türkçesinde *sekül* biçiminde ve “sekili at” anlamıyla yetinilmiş (KTS. 2007: 231). Yeni Tarama Sözlüğü'nde *sekil, seki* biçiminde ve “atın ayağındaki beyazlık”, “ayağında sekisi olan”, “alnında beyazlık olan” anlamlarıyla verilmiştir (Dilçin, 2009: 195).

Tahsildarın altında ise ağız köpüklü, üç ayağı sekili, alnı akıtmalı bir doru kısarak vardı.(38)

Suvar-: Divanü Lügati't-Türk'te (DLT, I: 498) *suvarmak, suwgarmak* biçimleriyle “sulamak” anlamıyla geçer. Clauson kelimeyi *suvgar* biçimiyle “sulamak” anlamıyla incelemiştir. Diğer Türk lehçelerindeki biçimlerinden bahsetmiştir. Az., Osm., Tkm. *suvar*-Kk., Nog. *suvgar-*; Klr. Kumuk, ve diğer lehçelerde *sugar*; Çağ. *suvar*, Osm. *suvar*, bazı durumlarda *swar-* (Clauson, 1972: 786) Gülensoy kelimeyi “hayvana su vermek, su içirmek” anlamıyla incelemiştir. O.T *suvar- suvgar* (DLT: *suvar* “sulamak” < *suw(g)a-* “sulamak” + -r-) (Gülensoy, 2007: 817) Kıpçak Türkçesi Sözlüğü'nde kelime *suvarmak* biçimiyle *sulamak* anlamıyla verilmiş ayrıca *sugarmak* kelimesine gönderimde bulunulmuştur. *Sugarmak* kelimesinin anlamı ise “kılıca su vermek” anlamıyla incelenmiştir (KTS, 2007: 243).

Katırı suvardım, malların yemini verdim, dedi.(147)

Yekin-: Yeni Tarama Sözlüğü'nde kelime “yerinden kalkmak, kalkmaya davranmak” anlamıyla verilmiştir (Dilçin, 2009: 253). Anadolu ağızlarında “bir eylem yapmaya davranmak” anlamıyla *yeginmek, yekrenmek, yelkinmek, yikinmek* şekilleri de söz konusudur. Ancak eserdeki anlamıyla “yerinden kalkmaya davranmak” Malatya yöresinde kullanılmıştır (DS. VI: 4489).

Şöyle bismillah deyip **yekindim**; bir ayağımı kendime doğru çekti.(207)

Yuy- : Yu-” fiili Divanü Lügati’t-Türk’te yu-” biçiminde ve “yıkamak” anlamıyla geçmektedir (DLT, I: 45). Aynı şekilde Clauson’un köken bilgisi sözlüğünde de kelime, “yu-” biçiminde ve “yıkamak” anlamıyla verilmiştir. (Clauson, 1972: 870) Caferoğlu’nun ilgili eserinde kelimenin “yu-” şeklinde ve “yıkamak, temizlemek, kaldırmak” anlamlarında kullanıldığı görülmektedir (Caferoğlu, 1968: 305). Gülensoy da kelimeyi “yu-” şeklinde ve “yıkamak” anlamıyla incelemiştir (Gülensoy, 2007: 1169). Yeni Tarama Sözlüğü’nde kelimenin *yumak*, *yugmak* ve *yumah* biçimlerine rastlanır (Dilçin, 2009: 264). Anadolu ağızlarında ise *yuymak* ve *yumah* biçimleri de mevcuttur (DS, VI: 4827).

Ben de yüzümü **yuyup** geldim. (169)

Sonuç

Arkaik kelimeler bir dilin tarihi seyrinin izlenmesinde büyük rol üstlenir. Bu kelimelere tarihi eserlerde sıklıkla rastlanıldığı gibi bugün modern edebiyatımızın ürünlerinde de rastlanılır. Mustafa Kutlu halk edebiyatı ile birlikte halkın içinde olmayı seçmiş ve bunu kendisi için bir görev kabul etmiştir. Dolayısıyla hikâyelerinin dili halkın kullandığı ve işlediği dildir. Kaynağı halk olan eserlerin bünyesinde arkaik kelimeler barındırması da doğaldır. Çalışmamızda da tespit ettiğimiz gibi Mustafa Kutlu’nun Beyhude Ömrüm hikâyesi arkaik kelimeler bakımından önemli bir söz dağarcığına sahiptir.

KISALTMALAR

*A: Altay Dili
DLT: Divanü Lügati’t-Türk
EU: Eski Uygurca
OM. Orta Moğol
EUTS: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
DS: Derleme Sözlüğü
ET: Eski Türkçe
KTS: Kıpçak Türkçesi Sözlüğü
M: Moğol Dili
YM. Moğol Yazı Dili

KAYNAKLAR

- Akar, A. (2011), Ağızlardaki {-dlkllğIn} zarf-fiil ekinin yapısı, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/1, p. 305-309.
- Atalay, B. (2006). *Kâşgarlı Mahmud, Divanü Lûgat-it-Türk (Çeviri) Cilt I*, TDK Yayınları: 521, Ankara.
----- *Kâşgarlı Mahmud, Divanü Lûgat-it-Türk (Çeviri) Cilt II*, TDK Yayınları: 522, Ankara.
----- *Kâşgarlı Mahmud, Divanü Lûgat-it-Türk (Çeviri) Cilt III*, TDK Yayınları: 523, Ankara.
.....), *Kâşgarlı Mahmud, Divanü Lûgat-it-Türk (Dizin) Cilt IV*, TDK Yayınları: 524, Ankara.
- Bolat, B. (2007) Mustafa Kutlu’nun hikâyelerindeki halk edebiyatı ve halk bilimi unsurlarının incelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

- Caferoğlu, A.(2011). *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Clauson, G. (1972). *Etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. London: Oxford the Clarendon Press.
- Derleme sözlüğü (1982). C. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII. Ankara: TDK Yayınları.
- Develi, H. (1995). G. F. Settarov, Atamalar dünyasına seyahat, *İlmî Araştırmalar : Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri* S.1, s. 185-188.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni tarama sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- İğci, A. (2013), Aynı ağız sahasında bir ses değişiminin aşamalı dağılımı: Kosova örneği, *Diyalektolog*, S: 6, 35-3.
- Küçük, S. (2014). Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zeliha'sındaki arkaik unsurlar, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.1., s. 52, sep. ISSN 1300-9052.
- Ölmez, M. (2003), Çağataycadaki eskicil ögeler üzerine, *Mustafa Canpolat Armağanı*, hz: A. Ata, M. Ölmez, Ankara, s. 135-142.
- Tane, V. (1993). Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde dil ve üslup, (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toparlı, R., Vural, H. ve Karaatlı, R. (2007). *Kıpçak Türkçesi sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Tuna, O.N. (1972). Osmanlıcada Moğolca ödünçleme kelimeler, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt 17, İstanbul. s. 209.
- Turna, M. (2015). Beyhude Ömrüm hikâyesine bir bakış, *International Journal of Language Academy* Volume 3/1 Spring, p. 199/209.
- Türk, V. (2009). Türkülerde eski (arkaik) sözler, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/8 Fall.